ANUL VI. No. 32. 29 AUGUST 1865.

NATURA

JURNAL DE SCIINȚE

ESE DE PATRU ORI PE LUNĂ

Prețul abonamentuluĭ:

Bucurescĭ......... 64 leĭ pe an

Districte........... 69 — —

REDACTORĬ

Dr. C. ESSARCHU și Lt. D. ANANESCU.

ABONAMENTELE se fac la Redacțiă, Strada Seraphim, ce 'ĭ ḑice și a Pensionatuluĭ No. 10, în dosu Coltzi, și la DD. Librarĭ.

INSTRUCȚIA și EDUCAȚIA.

Nĕ se poco io vi dia, da imputar sono
Chè quanto io posso dar, tutto vi dono
Ariosto.

Dacă pucin vĕ daŭ nu sunt de împutat
Căcĭ cât pot da, tot vĕ daŭ.

Populul care are celle maĭ bune schollĭ este cel d'ânteiŭ dintre populĭ; dacă nu este astăḑĭ va fi mâine.
„(Jules Simon“ L'Ecole).

Publicăm cu bucurie în colónele jurnaluluĭ nostru articolele ce ne trimite D. V. Alessandrescu, Directorul Ministerului Instrucțiuneĭ publice.

„*Natura*„ este recunoscătóre tutulor acellora ce lucréză pentru *Instrucția* și *Educația* țerreĭ, și e veselă constatând că se măresce curentul bine-făcĕtor ce va impinge societatea nóstră către o calle unde cetățenii vor găsi lumină și moralitate.

Articolele D-lui V. Alessandrescu ne sosesc la timp. Consiliul general al Instrucțiunii publice despre care am vorbit în numĕrul trecut este astă-ḑĭ constituit și nu va întîrḑia a începe lucrările salle.

Multe din ideile D-lui Alessandrescu vor fi fără îndoială luate în de aprópe băgare de sémă de membri consiliuluĭ. Din parte-ne, asoțiându-ne cu D. Alessandrescu în celle mai multe din opiniele salle, vom face observările și reservele nóstre asupra unora din-trênsele.

Suntem convinși că facem un lucru plăcut cititorilor noștri publicând numele membrilor consiliuluĭ general al Instrucțiuniĭ chemat de lege a se ocupa de interesele Instrucțieĭ.

Representând Instructia Superióră.

D. *I. Zalomit.* Doctor în philosophie, professor la Facultatea de littere din Bucuresci.

D. *C. Essarchu.* Doctor în medicină, Licențiat în sciențeĭle naturale, professor la Facultatea de sciințe din Bucuresci.

— vacant din Iassi.

Representând Instrucția Secundariă.

D. P. Cernătescu,	professor în Licceull Sf. Sava.		
„ T. Latișu	idem	din	Iassi.
„ G. M. Fontanin	idem	din	Craiova.
„ I. Vergolicĭ	idem	din	Barlad.
Pr. D. Brânescu	profesor din Seminaru R. Vilci.		

Representând Instrucția Primară.

D. Eustatiu,	institutor superior	în	Bucuresci.
„ Nicolopolu.	idem	în	Craiova.
„ T. Săvescu	idem		Iassi.

Representînd Instrucția privată.

D. V. Șaicaru, șef de Institut în Bucurescĭ.

vacant.................. Iassi.
„ C. Olteanu. idem în Craiova.

Schóla de Medicină.

D. Sc. Davila doctor în Medicină, directorul acesteĭ schóle,

Schóla Militară.

D. Maior Al. Angelescu.

Representînd Schólele Professionale.

D. Nanu, la Schóla de arte şi meseriĭ din Iassi.
„ Crătunescu la schóla Commercială din Bucuresci.
„ C. Troteanu, director şi prefesor la schóla commercială din Galaţi.

Representănd Clerul.

Prea Sf. sa Arhiereul Genadie Episcopul de Argeş.
„ „ „ „ Iosif id. de Huşi.

Representánd Consiliul de Stat.

D. Al. Odobescu, consilier de Stat.
„ G. Apostoleanu idem.

Representănd Curtea de Casaţie.

D. Sc. Fălcoianu, preşedinte de Secţiune.
Prinţul Al. Cantacuzino, membru.

DEFECTUOSITĂŢILE NOUEĬ LEGI SCHOLARE.

Inţelepţiunea nu stă, credem, a ḑice: avem o lege nuoă scholară, deci Instrucţiunea trebue să mérgă maĭ bine. Inţelepţiune maĭ mare este, socotim, a vedé daca acea lege nouă póte realisa ceea ce aşteptam de la ea. Şi acéstă cercetare e prudent să o facemŭ cât mai curând, spre a dobândi îmbunătăţirile eĭ nainte de ce se avem a ne plânge de relele ei efecte.

Se vedem dar, cu tot respectul cuvenit unei legi şi cu tótă circumspecţiunea dorită, care ar fi defectele, dupŏ noĭ, ale nuoeĭ nóstre legĭ organice a instrucţiuneĭ publice

Aceste defecte, spre a fi cât se póte mai metodici şi mai clarĭ în cercetările nóstre, le vom clasa in următórele categoriĭ:

a) defecte de organism,

b) defecte de direcţiune şi de scop la invĕţătură,

c) defecte in aplicaţiuni de principiŭ.

Defecte de organismŭ. Sănitate este prima condiţie este într'un corp bine constituit şi carele îşi are fiă-care organŭ bine apropriatŭ cu funcţiunea la care este elŭ chiămat.— Ca se vedem de póte fi sănătos organismul prevĕḑut de lege pentru instrucţiunea publică, să întrebăm care sunt organele prepuse de lege la instrucţiunea publică ?

Aceste sunt: ministrul, consiliul peermanent, consiliul general, consiliile gimnasiale, Comitetele comunale, urbane şi rurale.

Vom cerceta pe rănd pe fiă-care din acestea şi vom începe cu celle mai de josŭ în erarhiă, cu Comitetele.

Comitete. Comitetele care au de a privighia pe viitorŭ mersul invĕţătureĭ publice din judeţe, sunt compuse de înşiĭ membri consiliuluĭ comunal. In trecut aceste comitete se compunéŭ din Prefect, Preşedintele tribunalului, inspectorele scolarŭ şi duoĕ, trei séŭ mai multe persóne notabile din districtŭ.

— Cum era séŭ cum o se fiă e mai bine?

— Noi credem că cum *era* e mai bine decât cum o sĕ fiă dupŏ noua lege. Cine cunósce pucin ţérra sa, nu'şi va face un momentŭ illusiune asupra qualităţilor sciinţifice ce intrunescŭ in genere membriĭ Comunelor nóstre urbane şi maĭ ales rurale. Auḑiţi! indiviḑi care abia sciŭ citi, marea majoritate, aŭ să conducă şi să inspecteze instrucţiunea judeţului! Verĭ cât de slabi se fiă fost Prefectul Preşedintele de tribunal, membri Comitetuluĭ dupŏ

lege vechiă, tot mai eraŭ in stare de a priveghia scólele; şi apoi, chiar când acestia se întimplaŭ a fi fóst slabĭ, Comitetele mai priimiaŭ în sînul lor şi persóne private, veri cât de multe, care alese fiind de Ministerul instrucţiuneĭ publice, eraŭ şanse să fiă din celle mai învăţate şi mai zelóse pentru scóle din judeţu. Ce e dreptul şi legea nouă dă voiă să se numéscă in judeţe la Comitete şi câte douĕ persóne private, dar acestia in sînul unui intreg consiliu comunal, sunt ca doue picăturĭ in mare; eĭ nu vor putea face nimic, căcĭ adevĕratiĭ membrii, tot membriĭ Consiliuluĭ comunal remân.

Apoi cine doresce să afle cu ce zel măcar, dacă nu cu ce cunoscinţĭ, sunt în genere consilile comuunale pentru scoli, se poftéscă a cerceta dosarele secţiunei scólelor de la Minister. Scim positiv că Ministerul se luptă în tóte ḑilele contra inertiei şi mai adesea a releĭ voinţe a celor mai mulţi din primarĭ, pentru scoli. Uniĭ din D-lor nu voiescŭ măcar a acorda apă şi cretă pe la scolĭ, ne cum se mai cate dacă'şi fac datoriele institutorĭ. E tristŭ, dar e adevĕrat, şi mai bine să scim cum e adevĕrul ca să putem îndrepta lucrul.

Dar ce va fi in consiliile comunale rurale? acolo încĕrcă macar e esceptiune de bine! De la o lalta satele sunt pucin cunoscĕtóre de bunurile învĕţătureĭ. Vedeţi ce şopróne, ce grajduri servesc de case de scóle, ş'aşteptaţi vr'un bine numai de la comitetele comunale rurale!

Noi credem, sciind tótă importanţa şi tot ce póte un comitet scolar de judeţ şi de sat, noĭ credemŭ că era mai nemerit se se organizeze ast-fel aceste comitete:

Art. — Sunt douĕ speciĭ de comitete scolare: comitete centrale scolare şi delegaţiunĭ scolare ruralĭ.

Art. — Comitetele centrale scolare se compun din:

a) Prefectul judeţuluĭ ca Preşedinte.

b) Primarul comuneĭ ca vice Preşedinte.

c) Revisorul scólelor ca vice —

d) Protoĭereul judeţuluĭ.

e) Medicul judeţuluĭ.

f) Treĭ membriĭ aleşĭ de corpul învĕţătorilor, al institutorilor şi profesorilor judeţuluĭ pe câte 3 anĭ, şi numaĭ din institutorĭ şi profesorĭ din capitala judeţuluĭ, reşedinţa comitetuluĭ scolar.

g) Un membru ales de scólele private.

h) Atâţia delegaţĭ numiţĭ de Ministerul Instrucţiuneĭ publice, dintre persónele private, câte va socoti de lipsă pentru a asigura o perfectă direcţiune şi inspecţiune a scólelor judeţuluĭ.

Cu acéstă organisare a comitetelor scolarĭ noĭ am fi asigurat:

a) Indeplinirea în cunoscinţa a atribuţiilor séle pedagogice, educative, disciplinare şi morale.

b) Posibilitatea tinerei de şedinţe regulate, sub vice-preşedinţa inspectoruluĭ, când Preşedintele (Prefectul) şi vice preşedintele (Primarul,) nu póte (cum se întâmplă astă-ḑĭ) a veni cu lunile la şedinte.

c) Posibilitatea constituireĭ comitetuluĭ scolar şi în comitet de cultură naţională.

Ca atare, comitete s'ar ocupa:

α) Cu adunarea tuturor vorbelor şi idiotismilor particolarĭ judeţuluĭ;

β) Cu adunarea de tot felul de date statistice, istorice, litterare, ale judeţuluĭ.

γ) Cu studiĭ geografice, etnografice asupra judeţuluĭ.

δ) Cu adunarea de antiquităţĭ din care să se formeze muzeele judeţuluĭ.

In fine comitetele scolare centrale, compuse fiind din tóte persónele maĭ distinse şi maĭ învăţate ale judeţuluĭ, ar lua adevĕrata direcţiune a cultureĭ judeţuluĭ şi ar activa, într'un mod minunat, cultura nóstră generale, intrând, ca comitete de cultura judeţană, in corespondenţe sciincifice şi literariĭ maĭ ântêiŭ între elle, diversele aceste comitete, şi apoĭ acestea cu Universităţile séŭ Academiile române.

E o *utopiă* realisabile utopia nóstră. Ne credem în stare de a aproba lucrul verĭ cuĭ.

Delegatiunĭ ruralĭ. — In sistema nóstră, delegaţiunile ruralĭ scolare aŭ, pe un picior maĭ mic, acelaşĭ rol pedagogicŭ, disciplinar şi de cultură, ca-

re'l aŭ şi comitetele centrale, cu care voim ca Delegaţiunile rurale să stea în raport de subordinare. — Vrem ca încălḑind *săngele* de regenerare ce circulă în comitetele centrale, se nu se opréscă acolo, ci se vivifice şi membriĭ bărbaţilor din delegaţiunile rurale.

Din acest punct de vedere am compune delegaţiile rurale din;

a) Preotul maĭ invĕţat al comuneĭ;

b) Primarul comuneĭ.

c) Sub revizorul scolar ca vice preşedinte.

d) Atâţta membrii dintre persónele private câţĭ va judeca de lipsă Ministerul şi

e) Institutorul maĭ vechiŭ din comună, ca secretar al delegaţiuneĭ rurale.

Aşa compusă, şi fiind susceptibilă de a priimi la casurĭ ca membri aĭ seĭ şi pe subprefect, proĭstosŭ şi verĭ care persónă s'ar distinge în satele din comună, delegaţiunea scolară rurale va realiza, credem, nu numaĭ cerinţile pedagogice şi administrative scolariĭ, dar âncô va putea ajuta efica ce pe comitetele centrale în cercetările selle sciinţifice şi limbistice, cu un cuvênt se va ocupa de cultura judeţiuluĭ.

Si acéstă *utopiă* a nóstră o credem fórte realisabile şi ne simţim în stare d'a putea s'o probămŭ verĭ cui.

U. V.

(Va urma.)

NOUL PROGRAM

Primim de la On. nostru colleg D. G. Stefănescu, profesor la Facultatea de sciinţe un lung şi interesant articol întitulat: *Noul program al instrucţiunii publice.*

„Costatând cu bucurie că interesele Instrucţiei trec la ordinea ḑileĭ şi deştéptă în tóte spiritele cugetătóre sălutarii preocupaţi:[1] „*Natura* va da un resumat cititorilor sei despre celle coprinse în articolul în questiune.

D. Stefănescu începe prin a arăta ca de mult timp Instrucţiunea publică suferă din causa deselor schimbări alle programelor. In adevĕr programele se succed unele dupe altele: nu a fost an scholar care să nu aducă progrumul seŭ mai estraordinar şi adesea mai impracticabil de cât acela pre care voia să înlocuiască şi acésta din causă că nici o dată acei ce l'aŭ făcut nu se consultă cu profesorii ce sunt însărcinaţi cu predarea materielor.

E dar fórte inţellept articolul nuoei legi a Instrucţiunii publice ce ia disposiţia ca programul elaborat de consiliul permanent şă între în discuţia şi examinarea consiliul general al Instrucţiuniii publice în care intră profesori representând tóte gradele invătămîntului scholar.

D. Stefănescu examinând apoi noul program al Instrucţiei publice îl atacă în disposiţiunile următóre:

1° Insărcinarea unui singur profesor cu predarea de clasa I, până la VII a materielor următóre:

Istoria sacră.

Religia.

Philosophia.

Dreptul administrativ.

Economia politică.

Intr'adevĕr când am veḑut în Monitorul official darea în concurs a unei cathedre pentru care se cere de la un *singur* profesor atâtea sciinţe, toţi ne am ḑis:

O asemenea cerere este neexplicabile pentru

[1]) Veḑĭ asemenea în Trompetta Carpaţilor un fórte intesant articol de fond intitulat:

Instrucţiunea şi iar Instrucţiunea.

şi care începe ast-fel; „Tóte celle bune se fac prin instrucţiune şi nimic bun nu se face fără instrucţiune."

«*Natura*» e veselă vĕḑênd că ideile de care ea se obstină a se ocupa aprópe de un an găsesc în presa mână partisani eloquenţi şi plini de o juvenilă ardóre ca autorul articolului:

Instrucţiunea şi iar Instructiunea!

toţi aceia ce sciu ce va să ḑică a *profesa*. In sinceritate întrebăm pe toţi există în tótă România un individ cât de presumpţios şi înghînfat va fi, care să îndrăsnéscă a veni înaintea unui juriu de examinatori şi să ḑică:

Sunt capabil da a fi *profesor de istoria sacră* şi *de economia politică* de *Religie* şi de *Dreptul administrativ* de *Philosophiă* adicĕ: *Logică, Morală* Psycologie, *Theodicee, istoria philosophiei.*

Din parte-ne, de am avea onórea de face parte din juriul examinătorilor şi de am fi obicinuit a avea un limbagiŭ pucin politicos am respunde acellui individ:

Domnule, Domnia-ta îmi pari a fi saŭ un şarlatan saŭ un om lihnit de fóme care, nemai sciind ce să faci, alérgi acilea ca la pomană.

A însărcina un profesor cu 7 clase în care se predea sciinţe atât de diverse una de alta ca Istoria sacră de Economia politică, Testamentul vechiŭ şi nuou de dreptul administrativ etc. ni se pare a 'i da o sarcină... pe care ignorantul numai şi şarlatanul va lua asupra'i.

Inţellegem ca se pot afla persóne care să aibă *noţiunĭ* de tóte aceste sciinţe dar alta este a avea noţiunĭ despre o sciinţă şi alta este a *profesa* acéstă sciinţă şi a o profesa nu în clasele primare ci în clasele *superióre* alle unuĭ Lyceu.

D. Ştefănescu aduce aminte o lege pe care cititori „*Natureĭ*" o cunosc, acea lege pe care Natura a întrebuinţat'o orĭ de câte ori a voit să facă o fiinţă maĭ *perfectă*, acea lege pe care şi societatea a împrumutat'o de la natură şi care se numesce în physiologie *specialisarea functielor* şi în societate *specialisarea munceĭ* şi *divisia lucrării*.

Avînd un profesor *noţiunĭ* de orĭ câte sciinţe va fi cu putinţă, să se *specialise* însă într'una singură ca s'o pótă profesa cu profit pentru scholari seĭ.

D. Stefanescu întrebându-se care a fost mobilul care a împins pe On. Consiliŭ permanent a regula ast fel aceste materii, îşĭ respunde ḑicênd că acest mobil a fost maĭ mult *economia* de cât *interesul instrucţieĭ*.

Cititori „*Natureĭ*" cunosc opinia nóstră asupra *economieĭ* în materie de instrucţie publică.

„Trebuie să dăm instrucţiunii, ḑice Jules Simon, tóte miliónele de care are trebuinţă şi să nu ne pare rĕŭ de dînsele." Acésta este şi opinia nóstră.

Să fim însă cu judecată şi sub pretext de a cheltui pentru instrucţie, să nu aruncăm banĭ contribuabililor pentru a chyvernisi pe cutare şi pe cutare. Si ca să arătăm că şi noĭ suntem doritorĭ de a se fase economii chiar în cheltuelile ce figuréză în buget pentru instrucţie cerem: (întrécât propuindu-ne a reveni maĭ cu dinadinsul la timp oportun asupra acestuĭ punct.)

1. Suprimarea cellor 25 saŭ 30 de revisorĭ aĭ schólelor cu léfa oe 1500 leĭ pe lună, dar care nu revisuesc nimic... uni că n'aŭ ce revisui, alţi că nu vor să'şĭ dea mneă trupuluĭ...... Excepţiile onorabile nu probă nimic.

2° Menţinerea regulamentuluĭ elaborat de D. Creţulescu asupra Museuluĭ de sciinţele naturale prin care postul de Director al acestuĭ museŭ devenea un post *onorific*, şi desfiinţarea mesureĭ prin care acest post remâne ocupat de un strein căruia i se dă 1800 leĭ pe lună!

3° Desfiinţarea dispoşiţiei prin care se da 3600 francĭ pe an unuĭ *domn* din Paris pentru a... îngriji de bursieri Statuluĭ!

Vom reveni asupra acestor mesurĭ explicându-e mai bine.

De vorbim aci în trécăt de elle este ca să arătăm că economii de asemenea natură trebue să cerem, iar nu economiĭ care vor avea de resultat de a... confusia şi *abrutisa* pe profesorĭ însărcinându'ĭ cu cincĭ-spre-ḑece sciinţe differite şi prin profesorĭ de a confusia şi abrutisa şi pe scholarĭ.

O a doua critică ce D. Stefănescu adresă nouluĭ program este:

2° Insărcinarea unuĭ *singur* profesor cu predarea dela clasa I. pînă la clasa VII.

Cosmographiei.

Geographieĭ.
Chimiei.
Physiceĭ.
Minorologieĭ.
Geologieĭ.
Zoologieĭ.
Botaniceĭ.

Ne oprim aci. Numaĭ facem nicĭ un comentariŭ. Factul vorbesce de sine.

D. Stefănescu intră apoĭ în amărunturĭ asupra distribuţiuneĭ acestor din urmă materiĭ în fie-care care clas al Lyceuluĭ şi se încercă a areta în ce ordin ar trebui să fie distribuite. Nevoind însă a osteni prea mult pe cititori noştri prin nisce consideraţie cam abstracte, ia pe de altă parte fiind geloşĭ de a păstra jurnaluluĭ nostru caracterul seŭ dă jurnal căria nu'ĭ place mult amarunturile tecnice pe care nu le póte înţelege tótă lumea, sfîrşim aci celle ce avém a ḑice astă-ḑĭ asupra nouluĭ progres şi invităm pe cititor de a veni impreună cu noĭ să asculte *dialoguriie pămĕntuiuĭ cu globuriie cerescĭ* şi a face în urmă o *preumblare prin cerurĭ.*

E.

FLUXUL ŞI REFLUXUL MĂRI[1])

DIALOGURILE PĂMÊNTULUI CU GLOBURILE CERESCI

Iţĭ aducĭ aminte, amabile cititor, că într'un numêr al Natureĭ 'ţĭ-am vorbit despre legea universală ce domină universul întreg şi pe care am numit'o: Cohesiune, affinitate, attracţie, affecţie, amor.[2])

Aceiaşĭ lege iţĭ va explica un phenomen fórte important pe care de aĭ fost pe marginele măriĭ aĭ putut fórte bine să'l observĭ, phenomenul numit al fluxuluĭ şi refluxuluĭ în virtutea căruia apele măriĭ se înalţă şi înaintéză pe ţermurĭ şi pe urmă se cobor şi se retrag.

Marea se unflă gradat şi înaintéză pe ţermurĭ în timp de vre-o şase óre; pe urmă ea rêmâne staţionară aprópe un quart de oră şi se retrage apoĭ în timp de alte şase ore. Dupŏ un al duoilea repaos de un quart de oră marea re'ncepe aceeaşĭ mişcare, şi aşa maĭ în colo în eternitate Timpul fluxuluĭ şi refluxuluĭ este de vre'o 12 ore şi 25 minute.

S'a emis o mulţime de hypothese pentru a explica aceste fluctuaţiĭ alle Oceanuluĭ.

Âncŏ din antiquitatea cea maĭ depărtată ceĭ vechĭ întrevĕḑură relaţia ce există între aceste mişcări şi mişcările luneĭ. Plinie naturalistul bănui acţia simultanee a sóreluĭ şi a luneĭ. Tóte aceste însĕ observărĭ fură obscure şi fărŏ nicĭ o precisie. Vestitul astronom Kepler, ridicând un colţ din vĕlul ce acopere Natura, constată cel d'ântêiŭ că attracţia ce exercită luna asupra pămêntuluĭ este principala causă a fluxuluĭ şi refluxuluĭ.

Fu însă reservat geniuluĭ luĭ Newton ca să demonstre acéstă opinie prin legea attracţieĭ[3]).

Figura ce veḑĭ, amabile cititor este destinată a arăta theoria fluxuluĭ şi refluxuluĭ, pentru a căria explicaţie sciinţifică ar trebui să intram în consideraţiĭ mathematice şi astronomice cam anevoie de înţelles. Ne mulţumim a ḑice, servindu-ne de un limbagiŭ figurat, dar care exprimă adevĕrul, că pămêntul arată luneĭ că este simţibil attracţieĭ eĭ ridicându'şĭ massa sa fluidă saŭ apele ce 'ĭ acoperă suprafaça şi dând ast-fel semn de o reciprócă sympathie.

Pămêntulŭ nu simte el óre şi attracţia altor globurĭ? Sórele exercită asemenea asupra luĭ attracţia sa şi prin urmare contribue a produce fluctuaţiile océnuluĭ. Un savant modern Chazallon (1839) începu să descopere şi să calcule ondulaţiĭ

1) Veḑĭ Natura No. 17 *Marea şi lumea măriĭ.*

2) Veḑĭ Nr. 7. † 2).

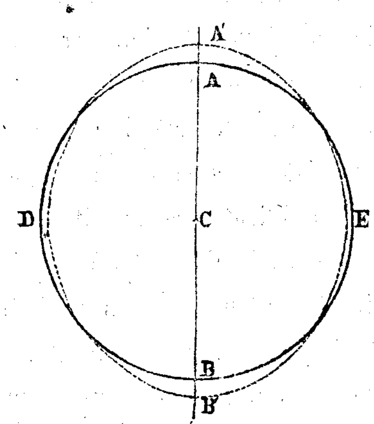
3) Veḑĭ descoperirea acestei legĭ Natura No. 7.

secundare care modifică fluctuaţia principală causată de sóre şi de lună. Si se admite astă-ḑĭ că alte globurĭ maĭ pucin dominante de cât luna şi sórele aŭ partea lor de acţiune asupra balanţăriĭ apelor pămêntuluĭ.

Pămêntul dar prin fluctuaţiile apelor salle vorbesce cu celle-l'alte globurĭ ce îl învecinesc şi acestea, făr' îndoială trebuie să'ĭ respunḑă. Attracţia dar mutuală, tendinţa fie-căria glob ceresc de a eşi din egoismul seŭ trebuie să creeḑe p'între spaţiurĭ admirabile şi sublime dialogurĭ.

E.

Figură mathematică representând fluxul şi refluxul mări.

ABDE Spheroidul terrestru când apele sunt staţionare.
A'BD'E Spheroidul terrestru când apele se înalţă.

O PREUMBLARE PRIN CERURI.

Să părăsim pentru un minut globul pămêntuluĭ nostru şi avêntându-ne p'între spaţiurile ceresci unde se schimbă aceste sublime dialogurĭ, şi să ne preumbăm din astru (glob ceresc) în stea examinând pe celle maĭ principale dintre dênsele.

Să ne întrebăm maĭ ânteiu daca tóte globurile ceresci sunt locuite, şi ce fel de locuitorĭ au.

Făr' îndoială nu. Şi savantul Arago care punea lucuitorĭ pretutindenĭ nu cunoscea legile care presida datinele lumi lor.

Prin locuitor trebuie să înţellegem o fiinţă animată, un organism viŭ. Decĭ un organism nu póte trăi de cât cu condiţia de a fi compus parte de liquide parte de solide. Liquidele sunt vehiculele sau purtătórele vieţeĭ. Nu s'ar putea înţellege nicĭ concipe o fiinţă formată numaĭ de materiale solide, acéstă fiinţă ar fi inertă şi nicĭ decum înzestrată cu viaţă.

Prin urmare ajungem într'un mod logic şi fatal la acéstă consequenţă, adică: că nicĭ o fiinţă vie nu póte să existe pe nicĭ un glob ceresc cât timp căldura pe acest glob va fi atât de înaltă în cât să va porize, să prefacă în aburĭ liquidele organismuluĭ.

Şi iarăşĭ orĭ-ce fiinţă organisată va dispare dupŏ suprafaça luĭ când frigul va fi atât de mare în cât se îngheţe tóte liquidele organismuluĭ. Iată celle duoĕ limite extreme alle vieţeĭ.

Acésta se înţellege fórte bine.

Conclusia: Tóte globurile ceresci nu sunt locuite.

Într'adevĕr sunt globurĭ care nu se află de cât în prima lor, periódă de evoluţie, periodă în care căldură este aşa de mare încât este cu neputinţă ca o fiinţă vie [1]) să pótă trăi pe suprafaça lui.

Eĭ bine, sórele se află în acésta primă periódă. Sórele dar n'are locuitorĭ!

Sórele este âncă june, cel maĭ june din globurile ce formézā systema din care face parte pămêntul nostru. Abia a perdut o mică quantitate din căldura sa; cel mult intră în a duoa phasă a existenţeĭ salle. Daca 'mi ar fi permis să compar viaţa sa cu viaţa omuluĭ, aş ḑice că el e de 6 sau 7 anĭ.

Materia sa e abia condensată dar se condensă din ce în ce, şi din ce în ce se răcesce. Sórele va îmbĕtrâni şi se va răci ca téte celle l'alte stele dar făr' îndoială el va rĕmâne cel din

1) Veḑĭ Natura No. 8, formaţiunea Globuluĭ. Căldură centrală.

urmă din systema nóstră; pe când celle-l-alte globurĭ alle systemuluĭ vor fi coprinse de răcéla morţiĭ, sórele va avea ăncŏ viaţă şi singur va trăi ăncŏ mult timp în immensitate!

Sórele acum nu e locuit de fiinţe viĭ, de organismurĭ animate. Dupŏ tóte probabilităţile ênsĕ el va fi odată locuit. Va trece ănsŏ pînŏ atuncĭ mii de anĭ

O altă stea aruncată în spaţiu de care vor vorbi astă-dată este *Mercur*. Mercur este una din stilile celle mai înaintate în evoluţia lor. De mult timp el a trecut prin starea vaporósă [1]) şi prin starea liquidă. Suprafaça sa este solidificată de mult timp şi trebuie să aibă acum o mare grosime.

Nu e nicĭ o îndoială că fiinţe viĭ există pe suprafaçie acestuĭ glob şi există de mult timp. Mercurĭ este destul de înaintat în vîrstă ca să putem ḑice că specia omológă omului a trebuit deja să existe pe acéstă planetă. Acum el trebuie să fie locuit de nisce locuitorĭ ce trebuie să semene cu aceia ce vor veni dupŏ noi ca să ne înlocuiască pe acest pămênt.

Venus este făr' îndoială stéoa care se apropie maĭ mult de pămênt prin tóte condiţiile salle physice.

Daca o convicţie profundă ar putea fi un argument în materia sciinţifică un savant nu s'ar îndoi de a pretinde că un căllĕtor trasportat de odată din globul nostru în Venus n'ar fi maĭ mult desorientat de cât un bucureştian, ce din Bucurescĭ 'l aĭ fi transportat de o dată legat la ochĭ în Lontdra saŭ în Paris.

Aceiaşĭ quantitate de viaţă în Venus ca şi pe pămênt, aceeaşĭ materie, aceiaşĭ natură, aceiaşĭ locuitorĭ.

Iată ce ne ḑice theoria. Observaţia confirmă ceia ce ḑice theoria.

Telescopul descoperă munţĭ ca aĭ nostri o atmospheră cu totul asemenea cu atmosphera nóstră, vênturĭ Alizee[1]) ca în regiunele nóstre equatoriale.

Locuitorĭ prin urmare trebuie să presinte o-indentitate maĭ complectă cu noĭ. Născut şi trăind în acellaş timp, Venus va muri în acellaş timp cu pămîntul.

[1]) Veḑĭ formaţiunea Globuluĭ termeustrbi.Ir.d

1) Vênturĭ regulate care bat continuu dela rĕsărit spre apus între tropice şi equator.

Un poet, om de sciinţă va putea găsi aci un admirbil subiect de o admirabilă poemă.

Pămêntul ca planeta precedentă nu este mult înaintat în vîrstă; e june, e adolescent, n'are maĭ mul de duoĕ-ḑecĭ pînŏ la duoĕ-ḑecĭ şi cincĭ de anĭ Seria fiinţelor va continua şi va merge ăncŏ mult timp perfeçţionându-se. În ce va consista acéstă perfecţionare? Omul e óre destinat a dispare complect dupŏ suprafaça pămêntuluĭ şi un alt animal avênd o altă formă e ore destinat a'l înlocui? Aceste sunt questiĭ fórte grave ce ne propunem a tracta altă dată.

Să continuăm astă-ḑĭ căllĕtoria nóstră.

În vecinătatea pămêntuluĭ se află Luna. Luna e un satelit al pămêntuluĭ. A fost un timp când pămêntul, în prima phasă a desvoltăreĭ salle pe cândĭ era în incandenscenţă (aprindere), era pentru Luna ceea ce sórele este astă ḑĭ pentru pămênt.

La început pămêntul era Sórele Luneĭ şi Luna o mică planetă luminată de acest sóre secundariu. De atuncĭ mica planetă a vieţuit, a îmbêtrânit, a prescurs o parte din phasele existenţeĭ salle şi când pămêntul s'a coborît în rangul de planetă Luna s'a coborît în rangul de satelit.

Luna e bêtrână, şi s'a răcit fórte mult. Inima 'i bate fórte încet şi restul de căldură ce maĭ conservă se perde neincetat. Frigul morţiĭ o coprinde.

Aer pentru a respara că nu maĭ are si fórte puçin ii maĭ rămâne. Luna nu are atmospheră!

Luna are locuitorĭ?

Savanţi nu cred că ea e locuită.

Avut-a vre o dată locuitorĭ?

Făr' îndoială da. Totul însă ne face să credem că locuitori eĭ au fost maĭ inferiori, maĭ micĭ maĭ delicaţĭ.

Terminăm aci căllĕtoria nóssră.

O vom continua póte septămîna viitóre. Terminând te însciinţez, bunul meu cititor, cu tóte celle ce citiţĭ nu sûnt scóse din capul nostru ci trase din cărţĭ savante făcute de ómenĭ fórte savanţĭ pe care le cităm şi le resumăm pentru Domnia Ta. E

Bucurescĭ. — Imprimeria Stephan Rassidescu, Strada GermanăHanuluĭ German, No. 2.